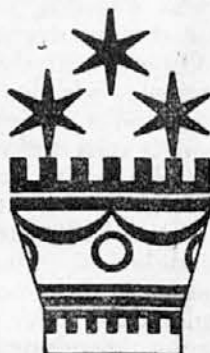

SLOVENIJA

Dopisi in časniki naj se pošiljajo na poštni predal 259, Ljubljana
Naročnina četrletno 15 Din,
za pol leta 30 Din,
za vse leto 60 Din,
Posamezne številke 1.50 Din.
Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din.

Kranj, 15. novembra 1935.

U p r a v a: Kranj, Strossmajerjev trg štev. 1.
Poštočerkovni račun
Ljubljana štev. 16.176
Rokopisov ne vračamo.
Oglasi po tarifu.
Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju
Predstavnik tiskarne France Uhernik, Kranj.

Slovensko vprašanje in naša mladina

(Dopis).

Uredništvo želi slišati
o predmetu še druga mnenja.

Zavedni in dosledni Slovenci doživljajo danes veliko zadoščenje. Čista narodna misel si povsod utira pot in se vedno ostreje opredeljuje nasproti fašističnemu nacionalizmu. Ni smo osamljeni v tem boju. Tem važneje je za nas, da se razlike med narodno in fašistično miselnostjo čim jasneje zavedamo. Nacionalizem je potvoril slovensko misel in zatajil vzore in načela, na katerih smo nekaj gradili svojo narodno bodočnost ter zanesel silno zmedo v vrste našega razumništva. Marsikaterga poštenega Slovenca je premotil in odtujil narodni stvar. Danes se mnogim odpirajo oči. Slovenska misel poganja vedno globlje korenine med našim ljudstvom in ono je v svojih najširših plasteh pravi nositelj narodne zavesti. Ta zavest ni bila nikdar tako živa in splošna kot danes. Tega se naj zavedajo vsi, ki so spriči naše neodločne, omahljive in nedosledne narodne politike kdaj obupavali nad bodočnostjo našega naroda. Ta politika ni bila morda dokaz naše notranje šibkosti, ali izraz ljudske volje, ampak odsev razmer med našim razumništvom.

Slovenstvo je velika obljuba za bodočnost.

Poznejši rodovi bodo gledali na današnjo dobo kot na prve plahe, neodločne poizkuse in napore mladega zavedajočega se naroda, da si zagotovi pogoje svojega svobodnega razvoja. Slovenski narod stoji komaj na pragu zavestnega narodnega življenja. Kar je za nami, je

malo v primeru s tem, kar je pred nami. Slovenstvo je velika obljuba za bodočnost. Naloga današnjega pokolenja je, da zagotovi zunanje pogoje narodove svobodne rasti, naloga bodočih rodov pa, da slovensko občestvo notranje izoblikujejo in izgradijo, da bo dalo vsakemu svojemu členu notranje ravnotežje in moralno hrbtenico. Kdo se naj čudi, če je slovenski človek današnjega dne neustaljen, plah in šibek! Odkod naj ima potrebno samozavest in gotovost? Slovenski človek bodočnosti bo drugega kova. Slovenstvo ni nekaj ustaljenega, ampak nekaj živega, rastočega. Slovenstvo se bo razvijalo naprej, navzgor, v širino in globino, ali pa mora propasti. Na zadnji točki ne more ostati. Usoda slovenstva danes ni več v rokah razumništva, ni v rokah ene ali druge skupine ali stranke, smer njegovemu razvoju narekuje danes ljudska volja, in vodniki ji samo konkretno oblikujejo želje in zahteve. Slovenska misel, slovenska zavest je danes elementarna moč. Vsako nasprotovanje jo samo krepí. Naše kmečko in delavsko ljudstvo čuti morda bolj kot razumništvo, da so vsa naša velika življenjska vprašanja, bodi krušna bodi duhovna in moralna, nerazdružno povezana z vprašanjem slovenstva in se ne morejo rešiti mimo njega.

Mladina hoče ravno in odločno slovensko smer.

Vsa stremjenja in hotenja, ki gredo mimo tega dejstva, gredo mimo življenja in ne bodo imela mladine in ljudstva za seboj. Mladi rod bo hodil v zadevah slovenstva ravnejšo pot. Slovenska zavest že danes druži mladino mimo

razlik v svetovnonazorni usmeritvi, kar je velikega pomena za bodočo slovensko politiko. (Neki nevšečni pojavi naj nas preveč ne motijo. Samostojno misleča mladina jih bo premagala.) Imamo danes zavedno mladino različnih svetovnih in polit. naziranj. Nobena skupina ne bo trajno vezala mladine, če ne bo v vprašanju slovenstva zavzemala jasnega in odločnega stališča. O tem n. pr. priča marksizem starejšega kova. Propada pri nas in izgublja mladino in maso, ker je neživljenski, doktrinarski in omalovažuje slovensko vprašanje. Nasprotno pa vidimo, da se je marksistična levica iz teh izkušenj učila ter danes zastopa breskompromisno slovensko smer in pridobiva prav zato na pripadnikih. Ta proces radikalizacije mladine, posebej še akademske, v slovensko smer se ne da ustaviti, ker je pri zdravi, polnokrvni mladini priroden pojav.

So Slovenci, ki jih ta razvoj skrbi, ker ne vedo, kam nas mladina utegne speljati. V tej svoji bojazni delajo neopustljive napake. Skušajo slovensko misel umetno utesniti in slovenstvo izključljivo vezati na določen svetovni nazor. Čitali smo v listih katoliške smeri — res da samo nekaterih — članke, ki odrekajo slovenstvo vsemu, kar ni izrečno katoliško in dokazujejo nujnost svetovnonazorne ločitve Slovencev in slovenske mladine v slovenski krščanski in protislovenski svobodomiselni ali marksistični tabor. Tako početje je napačno, škodljivo ne samo slovenstvu, ampak tudi stvari, ki bi ji najbolj služilo. Nemogoče je, da bi samostojna mladina sledila takim nazorom in zanesljiveje se je ne da odbiti, kakor s takim načinom propagande.

Slovenstvo ni vezano na določen svetovni nazor
Noben svetovni nazor ne izključuje zvestobe

Janez Kočmur:

Malo popravka

Prispevek k slovenski politični zgodovini.
(Nadaljevanje.)

Tudi za tivolsko konferenco so bila izdana taka vabila: rdeča za odposlance s pravico glasovanja, bela za goste oz. poslušalce. Izdajala so se šele na mestu. Seznam udeležencev, ki ga hranim, ima 56 imen s tekočimi številkami, 2 pa brez številke; skupaj 58 oseb. Vrstni red odgovarja redu vpisa v seznam na mestu. Udeležencev spodaj ne navajam po vrsti njih vpisa v prezenčno listo, ampak po skupinah, v okviru teh pa po abecedi. Dodane številke so tekoče številke seznama, da je tako omogočena ugotovitev vrstnega vpisa v seznamu, ki vsebuje poleg zaporednih številke samo priimke in imena. Poklic in drugo sem dodal po spominu in poizvedbah, pa je zato mogoče, da v posameznih primerih podatki niso povsem natančni, kar pa ne spremenja celotne slike. Pravico glasovanja so imeli samo razprto natisnjeni. Konferenca so se udeležili oz. so bili navzoči:

1. Od ožjega izvrševalnega odbora Jugoslovanske socialnodemokratske stranke: 56. Kočmur Ivan (Janez), uslužbenec tobačne tovarne v Ljubljani; 16. Kristan Anton, tajnik strokovnih organizacij v Ljubljani; 46. Kristan Etbin, pisatelj in publicist v Ljubljani; 23. Mlinar Ivan, tiskarniški korektor v Ljubljani; 24. Petrič Jože, strojevodja drž. železnice v Ljubljani.

2. Od širšega izvrševalnega odbora stranke: 11. Petejan Josip, čevlarski pomočnik v Gorici; 14. Sitter Ignacij, tajnik Unije rudarjev v Trbovljah (po poklicu steklar in rojstvu Nemec); 17. Štravs Ivan, ravnatelj Občnega konzumnega društva in župan v Idriji, po po-

klicu rudar; dr. Tuma Henrik, odvetnik v Gorici.

3. Od strankine kontrole: 15. Čobal Melhijor, ravnatelj Občnega konzumnega društva v Zagorju ob Savi.

4. Slovenci iz Ljubljane in okolice: 44. Benko Fr.; 37. Bergajc J., časopisni upravnik, po poklicu pasar; 28. Breskvar J., čevlarski mojster; 52. Cerar Franc, strojni ključavničar; 9. Jaklič Milan, slušatelj prava in publicist; 55. Kisovec Ivan, čevlarski pomočnik; 34. Kopitar Franc, železnica; 38. Krašovic Franc, stavec; 26. Kristan Ada, učiteljica ročnih del in soproga E. K.; 10. dr. Perič Ljudevit, odvetniški pripravnik; 41. Ravnikar Jernej, strojni žagar; 40. Rožanec Mihael, stavec; 36. Sajovic Ivan, čevlarski pomočnik; 43. Svetlin Ivan, drž. žel. v pok.; 35. Udovč Josip, drž. železnica; 45. Udovč Karl, železnica; 53. Ulaga Franc, stroj. ključavničar; 39. Vehar Janez, stavec; 51. Vehovec Jakob, strojni ključavničar; 30. Vičič Anton, lajiški preglednik bolnikov Okr. boln. blag., po poklicu zidar; 49. Vrtinik Rudolf, čevljar.

5. Slovenci iz drugih krajev na področju stranke: 48. dr. Dermota Anton, odvetniški pripravnik v Gorici; 19. Jug Štefan iz Gorice; 18. Peternel Franc iz Idrije; 7. Regent Ivan, publicist v Trstu.

6. V Ljubljani živeči Hrvatje: 27. Fotez-Lehpamer Štefan, stavec; Tomanić, čevlarski pomočnik.

7. Hrvatje iz Istre: 4. Haramina Vilim, čevlarski pomočnik v Pulju.

8. Od Socialnodemokratske stranke za Hrvatsko in Slavonijo: 3. Bukšeg Vilim, Hrvat, publicist v Zagrebu, po poklicu stavec; 5. Demetrović Juraj, Hrvat, publicist v Zagrebu.

9. Od Socialnodemokratske stranke za Bosno in Hercegovino: 21. Jakšić Sretenj, Srb,

stavec iz Sarajeva; 47. Salamunović, Srb, iz Sarajeva; 22. Raušer Franc, Hrvat iz Sarajeva.

10. Od Socialnodemokratske stranke v Srbiji: 6. Tucović Dimitrije, publicist iz Beograda.

11. V Ljubljani živeči Čehi: 33. Hlavaček Alojz, tovarniški poslovodja; 25. Kristan Ružena, učiteljica, soproga A. K.; 29. Tokan Ivan (Ján), podtajnik strokovnih organizacij, po poklicu mizar.

12. V Ljubljani živeči Nemci: 31. Frühwirth Otto, stavec; 54. Lukas Franc, čevlarski mojster (po rodu iz Madžarske); 50. Lukas Peter, čevlarski mojster (po rodu iz Madžarske); 32. Parte Ivan, krznarski pomočnik (Dunajčan).

13. Od Češko-slovenske socialnodemokratske delavske stranke: 13. Brůha Antonín, tajnik stranke v Pragi; 12. dr. Šmeral Bohumír, urednik dnevnika „Právo Lidu“, Praga.

14. Od nemške Socialnodemokratske stranke v Avstriji: 1. dr. med. Adler Viktor, urednik dnevnika „Arbeiter Zeitung“, predsednik stranke in državni poslanec, Dunaj; 2. Renner Karl, uradnik drž. železnice in državni poslanec, Dunaj.

15. Od Italijanske socialnodemokratske stranke v Avstriji: 8. Scabar Raimondo, rentje in državni poslanec, Trst.

Med številkami 55. in 56. sta zabeležena še: prof. Franke (Ivan, ces. svetnik in profesor na ljubljanski realni) in Drag. Schweiger (računski oficijal deželnega odbora v Ljubljani).

Od širšega izvrševalnega odbora se konferenca niso udeležili, dasi so bili povabljeni: Milost France, pekovski pomočnik v Trstu; Lahovnik Franc, rudar iz Leš na Koroškem, in Gabrić Ante, stavec v Splitu; od strankine kontrole pa: Pajntar Franc, mizarski pomočnik na Glinah pri Ljubljani. Udeležbo sta odklonila tudi kot gosta: Bartl Franc, upravnik „Rdečega prapora“

do naroda, nobeden nas te zvestobe ne odvezuje. Kdor ustvarja v takih vprašanjih načelne duhovne spore, jih ustvarja umetno iz nagibov, ki nimajo s slovenstvom nič opravka. Včasih se je dogajalo, da so liberalni narodnjaki odkali katoliško mislečemu človeku možnost doslednega narodnega mišljenja, danes doživljamo nasprotno primere. Zabloda je eno kot drugo. Ni mogoče primerjati, podrežati ali narežati vrednote na povsem različnih področjih življenja. Lahko neka skupina slovenstvo globlje in pravilneje pojmuje ter dosledneje zastopa kot druga, v zakup jemati ga ne more nobena. Kdo je boljši in doslednejši Slovenec, o tem bo sodilo naše javno mnenje, sodila bo tudi zgodovina in sicer po tem, koliko je kdo za slovensko stvar delal, žrtvoval in tvegati. Druga stvarnega merila ni. Ni res, da bi obstajali kakšni načelni razlogi, ki bi onemogočili skupne nastope Slovencev različnih svetovnih naziranj v stvarih, ki so nam vsem skupne in za naš narod življenjsko važne. Obstajajo lahko samo pomisleki taktične narave od primera do primera, a ti ne odvezujejo dolžnosti, da smo v skupnih zadevah edini. Kdor se temu protivi, s tem dokazuje, da nima dovolj globoke vere v svojo stvar in se zato boji stika z drugače mislečimi ter dokazuje, da podreja slovensko stvar drugim ciljem.

Odpadništvo je moralna zabloda, ne zadeva svetovnega prepričanja.

Obstoj narodnega in protinarnodnega tabora v enem in istem narodu je abnormalen pojav in se ne da ocenjevati s svetovnonazornih, ampak le z moralnih vidikov. Odpadništvo je moralen defekt in se mora kot tak presojati, najsi imamo zanj razne dušeslovne in sociološke razlage. Odpadništvo je za vsak narod

sramota in dokler obstaja v nekem narodu kot družben pojav, nima ta narod važnejše skrbi, kot da ta madež iztrebi. To velja zlasti za mladino, dokler imamo skupnega nasprotnika za hrbtom. S slovenskega stališča je neodpuščljivo, če hoče kdo za vsako ceno preprečiti enotne nastope slovenske mladine, a pri tem na skupnega sovražnika popolnoma pozablja.

„Slovenska fronta“ življenjska nujnost.

Zahteva po „slovenski fronti“ je izraz življenjske nujnosti naroda v našem položaju. Nič ne spreminja na tem dejstvu, če se skuša ta zahteva od ene ali druge strani izigravati v politične namene. Ob njenem doslednem izvajanju se bo prej ali slej videlo, kje je odkritost in kje je ni. Narod v našem položaju si mora brezpogojno ustvariti neke skupne poglede na vsa življenjska področja, neki skupen za vse obvezen notranji in zunanje politični program in neke skupne kulturne, gospodarske in moralne cilje; izdelati si mora na vsak način neki načrt za skupno delo na vseh področjih, kjer to skupno delo lahko krepi narodovo notranjo in zunanjo odporno moč. Nobena skupina, najmanj strankarskopolična, ne more prevzeti vse odgovornosti za vse delo, in se kratko in malo isticati z narodom. „Slovenska fronta“ ni zgolj politično vprašanje in se ne da uresničiti od danes do jutri, ampak samo korak za korakom s skupnim delom in prizadevanjem vseh naših javnih, političnih, kulturnih, gospodarskih in socialnih delavcev. Brez združitve vseh moči na vseh področjih, kjer je skupno delo brez načelnih pomislekov in ovir mogoče, ne bomo kos velikanskim nalogam bližnje bodočnosti. Komur je slovenstvo srčna zadeva, nam bo pritrnil.

L—i.

Dr. Ivo Štampilhar:

Novi politični zakoni

I.

Zakoni „granitne stavbe.“

Do 21. decembra 1934 so bile postave, s pomočjo katerih se je zakotila v državni, pokrajinski in občinski oblasti jata poklicnih političnih spekulantov, nedotakljive. Medtem ko je Nikolaj I. pred sto leti prepovedoval vsako kritiko, tudi pohvalno in povzdigujočo, so naši avtoritarni načini vladanja na papirju dovolili „dostojno kritiko“, dejansko so jo pa dovolili samo, kadar je laskala, povzdigovala, hvalila. Te postave niso bile samo nedotakljive, bile so višek modrosti, ki bo „očuvala“ vladanju političnih spekulantov večnost, bile so nad vse primerne, da „pojačijo“ od spekulantov pridigovani smisel in smoter „narodnega in državnega edinstva“, bile so „nepokolebljivi branik“, za katerim se je borila „jugoslovenska misel“ njihovega žargona zoper „malo-

(po vzgoji Nemec, a slovenskega mišljenja), in Cankar Ivan; oba sta odklanjala E. Kristanove nazore.

Od socialnodemokratskih strank v Avstriji se konference nista udeležila niti sta jo pozdravili poljska in rusinska (rutenska), od drugih pa bolgarska. Bolgari so bili tedaj razcepljeni v široko — in ozkosrčne, kar bi odgovarjalo italijanskim minimalistom in maksimalistom (intrasigentnim) ali ruskim menjševikom in boljševikom.

V vsem se je udeležilo konference 36 Slovencev, 6 Hrvatov, 3 Srbi, 5 Čehov, 7 Nemcev in 1 Italijan. Pravico glasovanja je imelo samo 20 oseb; razdelitev teh po narodnosti in krajih nam prikazuje sledeči pregled:

Ozemlje	Slovenci	Hrvat	Srbi	Nemci	Skupaj
Ljubljana in okolica	5	—	—	—	5
Ostalo Kranjsko	3	—	—	—	3
Stajersko	—	—	—	1	1
Koroško	—	—	—	—	—
Goriško	4	—	—	—	4
Trst s Primorjem	1	—	—	—	1
Istra	—	1	—	—	1
Dalmacija	—	—	—	—	—
Hrv. in Slavonija	—	2	—	—	2
Bosna in Herceg.	—	1	2	—	3
Bolgarija	—	—	—	—	—
Skupaj	13	4	2	1	20

Sestav konference — tudi kakovostni — iz ziva k debati, če je bila upravičena sklepati o stvarih, izraženih v njeni resoluciji. Ne glede na to, da je goriška bila dobro zastopana po dr. Tumiju in dr. Dermotu, se lahko reče, da je ves za nas tako važni zahodni del ozemlja bil — kakor Stajerska in Koroška — brez vsakega ali — v primeru z Ljubljano — vsaj brez dostojnega zastopstva.

(Nadaljevanje prih.)

brojne in razpršene“ nasprotnike liki „granitna stavba“ za „narod“. Te postave so bile kratko in malo pogoj obstajanje države in vsega, kar je z državo v zvezi.

Leto dni pa še ni poteklo od tedaj, in že so te iste postave službeno priznani nesmisel, prvotni vzrok viseče notranje krize v državi, od „granitne stavbe“ ni ostal niti skelet in nobene stvari se ne drži toliko zanimanja sproščene javnosti, kakor vprašanje, s kakšnimi predpisi in kdaj bodo prej tako modre postave odstranjene. Tisti pa, ki imajo te postave na vesti, molčijo o tem z najnedolžnejšim obrazom, tisti ki so te postave izrabljali in zlorabljali zoper ljudstvo, skrbijo, da se čim bolj umaknejo v zatišje nevidnosti, namesto starih udarnic pa spuščajo v javnost nove o „realnem jugoslovenstvu, nacionalni fronti, izdelanem stališču glede demokracije in hrvaškega vprašanja, o enaki važnosti političnih in gospodarskih vprašanj“ in druge take kompleksne perpleksnosti, deloma, da si vsaj za silo tapecirajo padec, deloma, da iztaknejo kake razpoke, skozi katere bi se povrnil, potem pa jadrno pozabili na svoje današnje udarnice.

„Politični zakoni.“

Med „politične zakone“ podrežemo navadno zakon o tisku, zakon o društvih, shodih in posvetih ter zakon o volitvah poslancev. Pojem „političnih zakonov“ pa s temi tremi zakoni ni nasičen. Med „politične zakone“ sedanjega smisla smemo šteti vse zakone „posebnega življenja jugoslovenske misli“, kakor so to zakon o notranji upravi, zakon o zaščiti javnega reda in varnosti, zakon o volitvah senatorjev, oba zakona, o občinah (vaških in mestnih) ter zakon o volilnih imenikih, poleg prej navedenih treh zakonov.

To množico postav smemo razdeliti v dve skupini. V prvo skupino dajemo zakone, ki omejujejo državljana v njegovi javni delavnosti, neglede na to, ali je ta delavnost politična, strokovna, družbena, vzgojna ali sportna, izgovorjena ali natiskana; to so zakon o tisku, o društvih, shodih in posvetih, o zaščiti javnega javnega reda in varnosti, ter zakon o notranji upravi. Vse ti zakoni slonijo na neomejenem prostem preudarku upravne oblasti in določajo

v ustavi obljubljene državljanske svoboščine na tak način, da jih stvarno odpravljajo. Na primer: zakon o tisku pričinja s stavkom „Tisk je svoboden“. Toda vsa nadaljnja določila zakona o tisku nas samo prepričajo o nasprotnem, namreč da „tisk ni svoboden“. V drugo skupino političnih zakonov pa dajmo zakon o volitvah poslancev, o volitvah senatorjev, oba zakona o občinah in zakon o volilnih imenikih, in sicer zavoljo tega, ker vsebujejo določbe o volilni pravici in o načinu volitev v razne zastope. V primeri z določbami ustave so ti zakoni značilni zato, ker stvarno odpravljajo v ustavi obljubljeno enakost volilne pravice. O določbah teh zakonov, ki na edinstveni način spreminjajo manjšino v večino, bodo gotovo predavale pravniške in politične fakultete vsega sveta kot o posebnosti brez primere.

Glede prve skupine političnih zakonov bi se omejil na sledeče splošne opazke. Zakon o notranji upravi bo — upamo — doživel z že pripravljenim zakonskim načrtom o prekrških tisto potrebno utesnitev, ki bo onemogočila, da bi se splošni pristojnostni predpis člena 74 še uporabljal kot „zakonik o prekrških“. Pri nedavni praksi je bilo namreč po tem členu kaznivo z ozirom na neomejeno prosti preudarek upravne oblasti tudi — kihanje. Zakon o zaščiti javnega reda in varnosti predstavlja sam zase dovolj snovi za prav posebno poglavje. O „političnih zakonih“ sem se že imel prilike nekoliko razpisati. Dovoljujem si sklicevanje na one izmed mojih sestavkov, ki jih je „Delavska Politika“ sprejela in objavila. Že tam sem zaznamoval nekatere težnje, ki naj bi jih nameravane spremembe „političnih zakonov“ uresničile, in sicer v prvi vrsti zavoljo okolnosti, ker se je pooblastilo določilo v finančnem zakonu skrhilo na znane tri zakone. Le-ti sestavki so torej z ozirom na skrheno pooblastilo razpravljali o težnji, da bi se prizadeti trije zakoni popravili tako določno, da bi nove določbe po vodilu o zveznosti med zakoni odpravile tudi razne vrline na sebi zaenkrat še nespremenjenih drugih političnih zakonov. Toda razprava o potrebnih novotah ali, če hočete, obnovitvah v bodočih treh postavah je stalni predmet dnevnega reda javnega zanimanja. Poluradno se poudarja celo želja po kolikor mogoče široko razpredeni diskusiji. Zato se s pojavi, ki se porajajo sproti, porajajo tudi sproti nove težnje, kar kopiči snov kar pod rokami.

Sprememba političnih zakonov neizogibna.

Pri tem je treba ozira na okolnost, da je sicer javno zanimanje posvečeno vsem trem „političnim zakonom“, javna radovednost, ki je še več, nego zanimanje, pa v prvi vrsti bodočemu zakonu o volitvah poslancev, torej enemu izmed zakonov, ki smo jih uvrstili, v drugo skupino naše razdelitve političnih zakonov. To je razumljivo, ker uživa misel zamenjave sedanje zbornice poslancev z drugo, ljudsko zbornico vsestransko, razen pri sedanjih poslancih, naravnost homerske simpatije. Tudi ta ozir nas vodi do tega, da omejimo razpravo na postave druge skupine. Temu nagibu sledimo s pridržkom, da štejemo radovednost javnosti za preveč enostransko. Po našem mnenju in tudi po mnenju mnogih vidnih politikov bo treba najprej preduvažiti sedanji zakon o tisku, nato zakon o društvih, shodih in posvetih, torej dva zakona iz prve skupine in tudi ta dva tako učinkovito, da bodo spremembe vplivale tudi na posameznosti v drugih zakonih prve skupine z učinkom razveljavljenja, šele potem pa spremeniti zakon o volitvah poslancev. Pomisliti je treba, da po sedanjem zakonu o tisku ni mogoče neovrta razprava o političnih stvarih, da po sedanjem zakonu o društvih, shodih in posvetih ni mogoče neovrta organizacija volilne borbe, torej pomenita navedena dva zakona pogoj za svobodo volitev poslancev po kakršnemkoli zakonu o volitvah poslancev. Največ, kar bi smeli popustiti od tega naziranja, bi bila istočasna in korenita sprememba vseh treh zakonov.

S tem opravičilom preidimo na razpravo o drugi skupini „političnih zakonov“, o katerih smo rekli, da imajo skupno lastnost v določbah o volilni pravici in o načinu volitev v posamezne zastope.

(Dalje prihodnjič.)

Zapostavljanje

Če hoče naš mali človek imeti kolo, da si z njim prihrani časa — pa tudi denarja za tramvajske in avtobusne vožnje iz čisto oddaljenih predmestij in okoliških vasi — ko mora na delo, si omisli najcenejše, prav proletarsko prevozno sredstvo, kolo. Kolo mu čisto sploh šele omogočuje, da kosi doma in da kljub temu ne zamuja dela. Toda s tem, da si je kupil kolo, stvar še ni opravljena, kakor bi kdo mislil. Prijaviti ga mora na policiji in seveda plačati

takso, vsako leto 20 dinarjev, kar je pač poglaviti namen te prijave. Sicer bi se človeku zdelo, da bi naj se raje obdavčile druge stvari, preden pride na vrsto prevozno sredstvo delavca, ki se vozi v tovarno — no, imeli smo dolga leta jugoslovensko vladavino, in tej se je pač tako zdelo najbolj pravično. Odveč bi bilo pristavljati, da tudi tega davka Slovenija največ plačuje, namreč malo manj kakor polovico, iz preprostega razloga, ker imajo Slovenci

skoraj polovico vseh koles v državi. Torej, kakor povedano, kdor se hoče voziti s kolesom, ga mora prijaviti. Na policiji dobi kot potrdilo za prijavo knjižico. Človek bi mislil in po pravici pričakoval, da bo ta knjižica slovenska. Kajti v naši državi je slovenščina vsaj v Sloveniji glavni državni jezik po besedilu ustave in po besedilu in duhu pogodbe, na podstavi katere smo stopili s Hrvači in Srbi pod skupno državno streho.

Bilo bi tako in bi moralo biti tako, če bi ne bili imeli pri nas jugoslovenskih režimov, jugoslovenskih nacionalnih strank in raznih Narodnih odbran, ki so si kar očitno, v besedi in dejanju, stavili za nalogo, da je treba slovenščino „tiho in postopno likvidirati“. In kar v oči je moralo biti vsakomur, kako se je začela zapostavljati slovenščina povsod, pri železnici, pri financih, celo pri sodnji, brz ko so se kakšni jugosloveni prikritili do vlade. Lahko se danes že reče, da je imela vsaj pri nekaterih uradih slovenščina celo v Avstriji večjih pravic, ko pri jugoslovenarjih.

Kajti najmanj to je gotovo, če bi bil pod Avstrijo šel Slovenec v Ljubljani na policijo po tako potrdilo, bi mu ga bili izstavili v slovenskem jeziku in najmanj na obrazcu, ki bi bil imel tudi slovensko besedilo. Seveda za nas tako besedilo ni bilo dovolj, zlasti kjer je bilo nemško na prvem mestu. Imeli smo tak način v naši slovenski deželi za krivičen in smo se borili zoper njega.

Toda danes naš slovenski kolesar ne dobi več v središču Slovenije, v Ljubljani, slovenskega potrdila. Izroče mu namreč neko „Saobračajno knjižico“, ki je tiskana samo v srbohrvaščini, kakopak na prvem mestu v cirilici. In kolesar mora tam povedati ne samo svoje ime in „prezime“, ampak tudi „zanimanje“. Namreč ne „zanimanje“ za kolesarstvo, za potovanje ali za kakšne deklete, ampak tisto, kar je njegov poklic, četudi ga morebiti ta ne zanima več, kakor da si služi z njim denar za življenje. Po slavnem zgledu mesne kotrole in počasnih adjutantov! Razume se, da je tudi policijsko potrdilo tiskano v srbohrvaščini: „Odobrava se za upotrebo u 1935 godini“.

Sedanja vlada si je stavila za nalogo, da izvede sporazum med tremi državnimi narodi v naši državi, ki ga doslej po zaslugi jugoslovenov nismo mogli doseči. Treba je torej, da se začne takoj tam, kjer je treba začeti: pri popolni enakopravnosti. In v duhu te enakopravnosti bo, če sedanja banska uprava takoj zaprosi za slovenske uradne obrazce ministrstvo z notranje zadeve. Nedvomno ji bo to ministrstvo v duhu sporazuma takoj in rado ustreglo. Ustreglo tem raje in hitreje, ker se kupujejo ti knjižni obrazci v prvi vrsti iz tistih taks, ki jih je največ, namreč iz taks, ki jih plačujejo slovenski kolesarji. In storilo tem lažje, ker ne gre za drugo, ko da se uveljavi zakon tudi za Slovence. Tisti zakon, ki ga jugosloveni niso nikoli spoštovali, kadar je šlo za Slovence in njihove pravice.

OPAZOVALEC

Namen „Slovenije“ in njena naloga

(Odgovor dopisniku „Slovenca“)

Jasen je bil naš namen in očiten od vsega začetka: buditi zavest slovenske samobitnosti in samostojne slovenske duhovnosti in hkratu čuti na braniku slovenske skupnosti, da ga nam ne ruši domači odpadnik ali vnanji sovražnik. Ta svoj namen smo javno in brez ovinkov razglasili v svojih sestavkih. In še posebej, zgoščenega v gesla in reke, smo ga oblikovali, da bi vsaj ne moglo biti dvoma o njem.

In od prvega dne je bil ta naš namen razumljiv prijateljem slovenstva, nič manj pa tudi, če ne še bolj, njegovim sovražnikom.

Ker pa je naš namen slovenstvo kot celota, izključuje sam ob sebi neizogibno namero, ustanavljati kakršnokoli strankarsko gibanje v slovenstvu. Zakaj stranke po zmislu besede in področju svojega dela ne morejo nikoli zajeti celote, ampak samo eno njeno stran.

Vse naše delo priča o tem namenu. In prav danes teden smo ga v debelem tisku vnovič obrazložili.

Kljub temu pa nam neki dopisnik „Slovenca“, v sestavku „Se že zbirajo“ dne 13. t. m. podtika še zmeraj vse mogoče druge namene in načrte. Podtika, ko bi se bil iz našega lista res lahko poučil o stvari, če bi mu bilo, da dožene resnico. Podtika kljub temu, da mora vedeti, da nas z nobenim listom, z nobenim političnim ali kulturnim gibanjem ne veže nič več, kakor to, koliko eden ali drugi služi slovenstvu.

Kdor nas hoče razumeti, nas bo tudi razumel. Sestavek „Se že zbirajo“ smo prebrali šele po sklepu uredniškega dela. O stvari nameravamo še spregovoriti.

Spomin 100 letnice rojstva skladatelja Martina Jenka

V nedeljo 10. listopada t. l. je minilo 100 let, kar je bil rojen v Dvorjah pri Cerkljah na Gorenjskem glasbenik in skladatelj Martin (Davorin) Jenko. Stoletnico Jenkovega rojstva so slavili v Ljubljani tri dni zaporedoma: v petek 8. listopada t. l. je priredila „Glasbena matica“ slavnostni koncert v Jenkov spomin, v soboto 9. listopada je bila v Slovenski narodni operi slavnostna prestava z Jenkovo overture „Kosovo“, govorom E. Adamiča in Försterjevo opero „Gorenjski slavček“, v nedeljo 10. listopada t. l. pa je bil odkrit Jenkov spominski steber (delo Plečnikove šole) v predvrtu hiše v Ljublj. Kolodvorski ulici, kjer je Jenko umrl 25. listopada l. 1914.

V Belgradu, kjer je Jenko živel in delal celih 46 let, najprej 14 let kot pevovodja „Belgrajskega pevskega društva“, od leta 1889. naprej pa 32 let kot ravnatelj Srbskega narodnega gledališča, — so uprizorili v Jenkov spomin le v belgrajskem narod. gledališču v nedeljo 10. 11. t. l. zvečer Jenkovo opero „Vračara“ ter je imel slavnostni govor srbski glasbeni kritik prof. Dr. Milojević.

Jenko je pravzaprav začel srbsko umetno glasbo, gledališko glasbo je pa Srbom ustvaril. Zložil je okoli 200 pesmi ter glasbo za 31 odrskih del, med njimi opero „Vračara“, „Drda“, „Pobjeda“, „Pribislav in Božena“, „Seoba Srba“, „Seoska Lola“. Zložil je tudi srbsko himno „Bože pravde“.

Stara predvojna Srbija je cenila Jenkovo kulturno delo. Leta 1887, takoj ob ustanovitvi Srpske kr. akademije nauka i umetnosti, je bil Jenko sprejet za rednega uda te akademije. Tudi pevska društva stare Srbije so ga po vrsti imenovala za častnega uda oz. za častnega predsednika.

Jenko je bil prvi pevovodja „Slovenskega pevskega društva“ na Dunaju, ki je bilo ustavljeno l. 1859. Takrat je zložil znani skladbi „Pobratimijo“ in „Mornarja“ in pa slovensko himno „Naprej zastave slave“, ki je šla med vse Slovence ter so jo igrale celo pruske vojaške godbe.

Jenkova je tudi tradicionalna slovenska nagrobnica „Blagor mu, ki se spočije“.

Slovenec Jenko je za srbsko glasbo tisto, kar Slovenec Jernej Kopitar za srbsko književnost. Brez Jenka si ni mogoče misliti srbske umet. glasbe, brez Kopitarja ne srbske književnosti!

Če bi ne bil l. 1862. slučajno ponudil ravnatelj dunajskega konservatorija Helmesberger Jenku mesto pevovodje pri pravoslavni cerkveni občini v Pančevu, od koder je šel Jenko že leta 1863 v Belgrad, bi bil Jenko, ki se je vedno čutil Slovenca, čeprav se je zivil v srbsko okolje, najbrž živel in deloval na slovenskih tleh. Bil bi nam morda ustvaril — bil je skoraj sovrstnik Ant. Försterja — slovenski narodni operni tekst, za karga je imel sposobnega njegov dobri znanec pisatelj Josip Stritar. Jenko, ki je pripeljal v Belgrad iz Ljubljane tudi Velo Nigrinovo, Slovenko, ki je postala največja srbska tragedinja in ki jo še do današnjih dni na srbskem odru ni nihče dosegel, je prišel umret v svoj slovenski kraj, kamor ga je poklical pred smrtjo njegov slovenski čut. Pokopan je v Ljubljani pri sv. Križu.

Illustrierte Zeitung iz Lipskega, Töne Kralj in jugoslovenska umetnost

„Illustrierte Zeitung“, ki izhaja v Lipskem v založbi J. J. Weberja, je priobčila 31. oktobra t. l. tri posnetke slik slovenskega slikarja in kiparja Tonea Kralja ter kratak sestavek o tem slovenskem umetniku pod naslovom: „Der südslawische Maler Töne Kralj“. Pisatelj sestavka, ki se ni podpisal, iz česar sklepamo, da sedi v uredništvu, ki pripoveduje o Toneu Kralju, o jugoslovanski umetnosti, ne pa o slovenski, pravi da je Tone Kralj iz Ljubljane, glavnega mesta Kranjske ter trdi, da oblika, barva in vsebina dokazuje Kraljev rod ter da je njegova umetnost čisto pristna jugoslovanska umetnost. Večkrat smo že poudarjali, da bi morali slovenski umetniki v tujezemeljstvu nastopati pod slovenskim imenom, ker le tako imajo taki nastopi pomen za slovensko kulturno propagando v tujini, ki je za Slovence ne le v Jugoslaviji, ampak predvsem za Slovence, ki so v tujih državah in tedaj za slovenstvo v celoti tako hudo potrebna. Jugoslovanske umetnosti v individualnem smislu sploh ni, kot ni jugoslovanskega jezika in ne jugoslovanske kulture. So le slovenski, hrvaški in srbski jezik, kultura in umetnost. Jugoslovanska je le državljanstvo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Zato je neznansveno in nelogično imenovati umetnika, ki je živ izraz naroda in njegove

ve kulture in njegove duhovnosti, po državljanstvu in ne po njegovem kulturnem in duhovnem občestvu, ki daje edino njemu in njegovim delom značaj in svojstvenost. Dunajska kritika je Tonea Kralja pravilno imenovala slovenskega umetnika in njegovo umetnost izrazilo slovensko umetnost, nemška kritika iz tretjega rajha pa slovenstva ne pozna, vsaj ne v „Illustrierte Zeitung“. Tudi Ljubljana že davno ni več glavno mesto Kranjske, ampak vseh Slovencev! Ne vemo, kdo je zakrivil nerodnost v Illustrierte Zeitung. Bilo bi potrebno, da kdo uredništvo tega lista podučí, kaj je prav! Naši umetniki in njih organizacije bi bile prve poklicane v to! In to v svojem čisto lastnem interesu!

Jugoslovanski voditelji — za nič

Da niso jugoslovanski voditelji dosti prida, to je spoznal celo „Pohod“. Pripoveduje o „idealnih“ in dobrih jugoslovenskih nacionalistih, med katerimi pa še danes ni enotnosti. Zakaj? Zato:

„Vse jim je skupno, ločijo jih samo voditelji! Ta voditelj noče sedeti z enim, oni zopet ne z drugim pri isti mizi, vsak hoče biti prvi, nihče se noče ukloniti. In tako gre to katastrofalno igranje posameznih oseb svojo pot, ki mora dovesti do tega, da bo jugoslovanska ideja le še bolj kompromitirana, kakor je že dosedaj. Če pogledamo posamezne voditelje, jih ne bomo našli mnogo, ki bi ga ne bili že prav dobro polomili v svoji politični preteklosti. Prav gotovo pa ni izvrševal niti eden izmed njih res dosledno in brezobzirno svoje jugoslovanske ideologije takrat, kadar je bil slučajno na oblasti in je imel priliko, da pokaže vsemu narodu tudi v praksi svojo jugoslovansko delavnost in koncepcijo. Prav vsi so se dali zasenčiti po strankarskem obeležju posameznih režimov, niti eden se ni pokazal sposobnega odkloniti pred vsem narodom sodelovanje pri aktih, o katerih je moral biti prepričan, da ne bodo koristili narodu in državi. Vsi so bili ponižni in dajali svoje podpise, da so mogli ostati še nadalje na svojih pozicijah.

Poleg zanimivega samospoznavanja, da so jugoslovansko „idejo“ njeni očetje sami najbolj kompromitirali, obsega ta odstavek sicer zgolj stvari, ki so slehernemu Slovincu znane. In prav tako je vsakemu znano, da „bodo voditelji lahko v kratkem ostali sami med seboj“, kar pravi „Pohod“ dalje. Tisti „bodo“ se mora kajpada nanašati samo na nacionaliste. Kajti kar se tiče našega ljudstva, so zraven njega nacionalisti že davno „sami med seboj“.

„Pohod“ bi pa vendar rad tem zanikarnim voditeljem še pomagal:

„Kot iskreni nacionalisti, ki nimamo strahu in respekta pred nobenim voditeljskim imenom, pa moramo povedati javno to, kar je mišljenje prav vseh onih, ki stoje kot osamljena in zapuščena garda na terenu, vseh onih, na katere ti voditelji računajo kot na neko samoposebi razumljivo rezervo, ki jim je vedno na razpolago. Bila je, pa ne bo več dolgo, če bodo hoteli voditelji tudi v bodoče po starih izvoženih kolovozih.“

„Osamljena in zapuščena garda“ so samo še naši nacionalisti, tudi to samospoznanje bi bilo nekaj vredno, če bi le res vodilo k poboljšanju. Kajti ni menda še zlepa kdo tako hitro in tako popolnoma zgubil slehernega zaupanja ljudskih množic, kakor vprav nacionalisti, kljub temu — ali prav zato — ker so imeli toliko časa vso oblast v državi. Saj pa tudi še ni kmalu kdo pokazal toliko nesposobnosti, da bi si z državniško preudarnostjo in stvarnim delom dobil njihovo zaupanje. Danes se lahko reče, da je bila doba nacionalističnih režimov najbolj klavrna doba v naši novejši politični zgodovini, in zlasti mi Slovenci jo čutimo in jo bomo še dolgo čutili. Kajti prav centralistični nacionalizem nas je po načrtu gospodarsko uničeval, saj je vprav v „Pohodu“ bilo razglašeno načelo, da je čisto v redu, če plačujemo Slovenci več zaradi svoje višje kulture, naj že imamo ali nimamo.

H koncu opominja „Pohod“ jugoslovanske voditelje, naj se ali poboljšajo, ali pa umaknejo.

Kar se tiče poboljšanja, menda „Pohod“ sam vanj ne verjame. Zakaj nacionalistični voditelji so pač vedno taki, kakor so jugoslovanski, to se pravi, da hočejo vsiliti ljudem nekaj naši slovenski miselnosti tujega, da jim hočejo to vsiliti za vsako ceno. In da prihajajo z bičem, ko ni šlo z grožnjami. Poboljšanje bi moglo biti torej samo isto, kakor umik, umakniti bi se morali, da se poboljšajo. Umakniti bi se pa morali vsi nacionalisti pred voljo ljudstva, ki jih odklanja.

Od tega spoznanja so pa naši nacionalisti še daleč.

Ljubljana — najbolj obremenjeno mesto

„Beogradske općinske novine“ so priobčile pregled davčne obremenitve mest. Kakor je Slovenija na splošno najbolj obremenjena z davki, tako seveda njeno glavno mesto posebej. Kajti le preradodarno je jemala Ljubljana pod upravo jugoslovenov nase bremena, ki jih nosi v drugih glavnih mestih država iz državnih dohodkov, torej v odlični meri spet iz denarja, ki ga plačuje slovenski davkoplačevalec. Tako plačujemo zmeraj in zmeraj na dve strani.

Takšna je obremenitev glavnih mest v tekočem letu:

	mil. dinarjev	Povprečno na 1 prebivalca dinarjev
Ljubljana	34.5	577.60
Belgrad	118.1	494.50
Zagreb	88.1	474.50
Osijek	18.1	456.00
Maribor	14.3	431.90
Dubrovnik	7.4	395.10
Split	15.9	363.10
Sarajevo	22.8	291.90
Banjaluka	5.3	237.50
Subotica	23.8	237.40
Skoplje	15.6	227.67
Niš	5.5	155.50
Bitolj	4.6	137.80

Pravilno pripominja „Jugoslovanski Lloyd“ k tem številkam, da je še treba upoštevati, da nima Belgrad nobenih banovinskih davkov. Če bi se upoštevalo še to, bi se pokazalo, da je Belgrad dejansko še mnogo manj obremenjen z davki, manj kakor revna majhna mesteca, kljub svojem bogastvu, kljub temu, da se vanj zlivajo davki iz vse države in da ima njegova trgovina in obrt dejansko prednost pred vsemi drugimi.

Zdaj pa prihajajo jugoslovenci, ki jim še ta obremenitev ni dovolj in ki mislijo, naj bi zmeraj in zmeraj prevzemala Ljubljana nova bremena. Prav zadnje čase smo poročali, da se je „Jutro“ kar zgražalo, ko ni hotela dajati ljubljanske občine neki državni napravi vode zastoj. Prihodnjic pride, naj daje svečavo, kurjavo, plačuje osebe itd. In skoraj kar naravnost je razglašalo Slovence za nekulturne, ker jim je tega dvojnega plačevanja postalo le že dovolj.

O, da, je sistem v tem jugoslovenskem delu!

Številke, ki obtožujejo

Od leta 1931 do letos je prometno ministrstvo v Belgradu zmanjšalo število poštne službenec v vsej državi za 324. Od teh reduciranih uslužbencev odpade na Slovenijo skoraj natančno polovica, namreč 159.

Na enega prebivalca v Sloveniji pa je leta 1934 prišlo 42 poštne dostavitve, medtem ko na primer na Hrvaškem še samo 31, torej za nekako četrtino manj, v Novem Sadu in Sarajevu po 20 oz. 18, torej za dobro polovico manj, v Dalmaciji in Južni Srbiji samo še po 11, torej za slabe tri četrtine manj, v Črni gori celo

samo 9, torej tri četrtine števila, ki pride v Sloveniji na enega prebivalca.

Z drugimi besedami se pravi to, da plačujemo Slovenci dva do štirikrat več poštne pristojbine, kakor nekatere druge banovine. Zato pa je bila redukcija osebja tolikšna, kakor v vseh drugih delih države skupaj!

Menda je res odveč še posebej dostavljati, da se je to zapostavljanje Slovenije vršilo v časih najbolj jugoslovenskih režimov.

In menda ga tudi ni, ki ne bi danes razločno videl v teh številkah načrt, pritisniti nas čim bolj ob tla, da ne bi ostalo nobene odpornosti več proti jugoslovenski gnilobi.

Kaj je z Zvezo kmečkih fantov in deklet?

(Dopis.)

Na neki postaji med Grobelnem in Celjem sem slišal to-le presojo: „Kronovšek in Marušič ne spadata v Zvezo kmečkih fantov in deklet. Kronovšek je udrihal po kapitalizmu in celo po JNS, a na drugi strani je bil tajnik pri JNS. Marušič je bil ban v vseh nasilnih režimih in pri Jeftiču je celo kandidiral. Prej je podpiral Srskića in Uzunovića, potem prepeval slavo Jeftiču — Pofovcu, in tak človek bi potem vodil kmečko gibanje po vzoru Matija Gubca, Stambolijskega itd. Za bana sploh ni prišel po ljudski volji, ampak od zgoraj. In tu pri nas je predaval in bil duša Zveze kmečkih fantov in deklet fašistično misleči učitelj ter zaupnik JNS. Vidiš, diktatorji in podpiralci nasilnih vlad so rodili Zvezo kmečkih fantov deklet, a na drugi strani pa uganjali hinavščino z Matijem Gubcem, Stambolijskim itd.“

Tako nekako je pripovedoval fant članici Zveze kmečkih fantov in deklet ter rekel, da on ne more več delovati v tem društvu, dokler ga bodo vodili taki ljudje, ki niso nikoli povzdignili glasu za svobodno in tajne volitve, ampak so se sami dali voliti v občinske odbore na listi JNS. Torej lastnim členom so se odprle oči.

Je pač že v naravi tako, da se vsako zavijanje in nepoštena politika sama kaznuje. Generalom bo armada zbežala deloma v vrste JRZ, deloma v Mačkov tabor. N. N.

Demokratizem pri delavskem zavarovanju

Od kakih 80.000 delavcev in nameščencev, ki so zavarovani pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani, je malo manj kakor polovico žensk. Po pravici so te zavarovanke zahtevale, naj se upoštevajo njihove želje in po pravici so zlasti zahtevale, naj prevzame venerološki oddelek na Okrožnem uradu, kolikor gre za zdravljenje ženskih zavarovancev, zdravnica.

Lani je okrožni urad v Ljubljani tej opravičeni želji ustregel. Pa je posegel vmes Osrednji urad za zavarovanje delavcev, ali kakor se imenuje v poslovni jugoslovanski latovščini SUZOR in je to imenovanje preprosto razveljavil! Razveljavil zoper odločno voljo tistih, ki vzdržujejo ta urad! Razveljavil, ko more samo zaradi tega sploh še

razveljavljati, ker nimajo pri tem uradu nobene besede tisti ki so najbolj prizadeti, vso besedo pa tisti, ki jih ti prizadeti plačujejo!

Letos je bila spet razpisana služba zdravnika venerologa. Medtem se je pa še ljubljanski okrožni urad navzel miselnosti osrednjega, ter kratko in malo imenoval moškega zdravnika.

Seveda — ne gre kršiti centralističnega protidemokratskega načela: eden iz enega mesta gospoduj, drugi plačuj! Kajti vsaka vrzel je nevarna, utegnili bi nastati še druga, tretja — in centralistične slave bi bilo konec. In centralističnih korit seveda tudi.

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

Ministrstvo za notranje zadeve je prepovedalo uvažati in širiti v naši državi knjigo „Oesterreichs deutsches Erbe“, ki jo je izdal Jakscha v Gradcu.

„Zbor“.

Nedavno tega je ministrstvo za notranje stvari odbilo prijavo za odobritev Ljotičevega fašistično-stanovskega „Zbora“, ker ni izpolnil zakonitih pogojev za ustanovitev stranke. Tedaj so hodili Zborovci, h katerim spadajo pri nas ljudje okoli „Preloma“, z mučniškimi obrazi po svetu, češ, glejte, kakšna preganjana opozicija smo, zgolj zaradi svojih načel seveda in zaradi tega, ker hočemo odrešiti ljudstvo z edino zveličavno fašistično stanovščino.

Pokazalo pa se je kmalu, da je zadeva vse bolj skromna in krotka. Ko je Ljotič sedaj na novo prijavil pripravljala dela za ustanovitev Zbora pri čemer se je očitno bolj držal predpisov mu jih je ministrski svet gladko odobril.

Cemu tudi ne!

Kmečki geniji.

„Glas naroda“ je napisal uvodnik o novem češkem ministrskem predsedniku dr. Milanu Hodži, ki modruje v njem:

„To je doba novega kmeta, kmeta-državotvorca, kmeta-kolektivista, ki je ‚lebdel‘ (!) pred očmi vseh velikih slovanskih kmečkih genijev: Matija Gubca, Antonina Švehle, Stefana Radića, Aleksandra Stambolijskega in tudi našega Janžeta Novaka . . .“

In Marušič? In Pucelj? In še drugi, drugi? drugi, drugi?

Ali ne bo zamere?

Tako malo čuta za smešno človek res ne sreča vsak dan.

Popravi.

Tiskarska nerodnost nam je zadnjič v sestavku „Velika reforma celotnega narodnega gospodarstva“ zmešala besedilo. V tretjem predelu za četrto vrsto bi morale stati tele besede:

„— — — kakor se je predhodno, s pomočjo naših formul ugotovila. Ne dvomimo, da bi se v času tega gospodarskega medvladja ne našla peščica“ — — —

Te besede je pa zaneslo za 18. vrsto istega predela, kjer naj se kot nesmiselne opuste, oziroma črtajo.

Urednik in izdajatelj: Mavčič Adolf, Kranj

Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega

(Nadaljevanje.)

Mi zahtevamo — ne želimo — prijateljstvo vseh držav (komunisti protestirajo), ker je življenje Bolgarije, ki bi bila obkrožena od sovražnikov — nemogoče.

... „Če obstaja spor med državnim poglavarjem in ministri vprašam vas, kako daleč sme iti ta spor, ako ni v skladu . . . s čustvom zaupanja? Pravim: abstrahirajmo od tega, kakšen je državni poglavar: ali je predsednik ali je izvoljen ali nasleden. Jaz hočem odgovoriti samo na vprašanje: kako daleč sme iti nestrpnost? Jaz pravim, samo dotlej, dokler to ustavni rok dopušča, oziroma dokler novi izraz svobodne narodne volje ne odloči o sporu! Kdaj izteče ta ustavni rok? Ako je državni poglavar izvoljen, potem izteče ta rok z njegovim mandatom! Ako je nasleden: dokler ne umre, se odpove, ali dokler se ne popravi; kar se tiče vlade, izteče rok z njenim mandatom, ali ko izgubi zaupanje parlamenta in kar je najglavnejše, z novim izrazom svobodne ljudske volje.

Drugo vprašanje.

Ali moreta biti državni poglavar in vlada tudi izven ustavnega roka?

: Moreta in to samo v izjemnih kadar državni poglavar, kate-
rok, umre ali zboli, ali kadar
volitvi itd. Če umrje, ali če
li začasno umakniti. Dr-

žava ne potrebuje državnega poglavarja, ki ne more iz kakršnegakoli razloga ali višje sile sam vladati. Primeri: Konstantin, Karel, Vid. Z eno besedo: to morejo izzvati le izredni dogodki. Kar se tiče vlade, je to že bolj zamotano, ker gre tu za veličine, ki so aktivne in ne pasivne, kakršne so državni poglavarji. Poleg tega imamo računati z zapletenimi ustavnimi merami, s političnimi presodki, z neparlamentarno prakso, s strankarskimi koristmi, s političnim naziranjem, s strankarskimi strastmi itd. Zato je potrebno, da vlada v takem primeru odstopi pred iztekom ustavnega roka, pri tem pa se mora seveda vzeti vsaki konkretni primer posebej v pretres in dati na vprašanje odgovor.

Imamo pa še eno točko: ako izglasuje parlament nezaupnico vladi, mora vlada iti! Ako vlada ne uživa zaupanja parlamenta, se mora umakniti. Tako se to razume in tako se tudi prakticira v vseh parlamentarnih državah. Drug slučaj: ako uživa vlada popolno zaupanje ljudstva in parlamenta, ali ona ne uživa zaupanja državnega poglavarja, ali naj se tudi v tem primeru umakne? Jaz pravim, da v takem primeru ni potrebno, da se vladar umakne; v tem primeru je potrebno baš nasprotno . . .!

Kako se izraža narodna volja? Vi veste to. Zakonodavne volitve zavarujejo oblast večini za izvesten rok, ki ga predpisuje ustava. Parlament nadzira izvršno oblast. Spor med izvršno oblastjo in parlamentom — kadar gre za velika načelna vprašanja — se mora rešiti s pomočjo izrednih svobodnih volitev. Ustava predpisuje 4leten rok. Vendar pa, če se pojavi jo velika vprašanja, ne malotna, marveč gro-

madna, načelna vprašanja, po katerih je ljudstvo razdvojeno v dve naziranji, potem se mora dati ljudstvu beseda. Ali obstoji v naši ustavi in v njenem duhu drug činilec, kot na pr. tuje misije, tuje države? Nikjer niti sledu o njih!

Teorija osebnih in koterijskih režimov je nasprotno ustavi in parlamentarnim teorijam. Oni mislijo, da je potrebno, da so samo oni tu in da so samo oni potrebni. V listu „Preporoc“ piše g. Malinov, da je potrebno zaradi zamenjave ene vlade z drugo samo to, da državni poglavar izvrši svojo ustavno vlogo in da napodi — vlado. Isto misli g. Todorov in drugi. Pravijo: „mi tu, zedinjena stranka demokratska in da so samo oni potrebni. V listu „Proporec“ bi bilo potrebno, da se vlada umakne in da mora vladar izvršiti našo voljo.“ Kaj naj se zgodi? Ali naj se vzame bič v roke, kot je to delal Ferdinand in da se zavpije: „marš, poberite se!“ To je ena najbolj prevratnih teorij, katastrofalna in jako nevarna za Bolgarijo.

Pravijo, da je potrebno, da se vlada umakne, ako se pojavi z reformami, katere osebno niso všeč opoziciji. V tem primeru so jim vsi činilci: državni poglavar, vojna liga, četniške organizacije, uboji, in inostranske misije, tuje države itd. dobro došli, da jo vržejo. Dalje pravijo, da se mora vlada umakniti tudi tedaj, če je državni poglavar nerazporejen do nje. Če tuje misije ne gledajo na njo s prijaznimi očmi. Vse te teorije so pokopale Bolgarijo. Mi ne delimo simpatij do teh teorij s tistimi meščanskimi izkvarjenci, ki jih širijo. Mi gremo po svoji poti, ki jo nam narekujejo čiste korigirane narodne suverenosti!